



Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>



INDBYDELSES- SKRIFT

TIL INDVIELSEN AF HADERSLEV LÆRDE
SKOLES NYE BYGNING DEN VI. OCTOBER
MDCCCLIV.



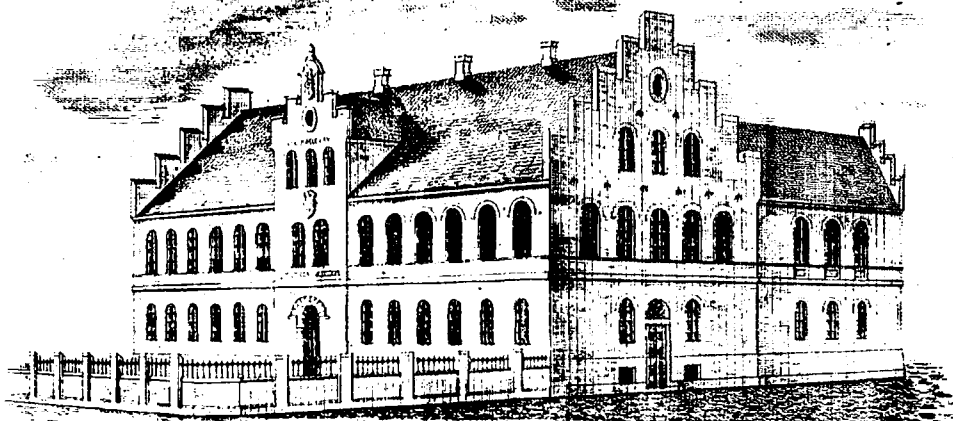
HADERSLEV.

TRYKT HOS PET. CHR. KOCH.



INDBYDELSESSKRIFT

TIL INDVIJLSEN AF HADERSLEV LÆRDE SKOLES NYE BYGNING
DEN VI. OCTOBER MDCCCLIV.



Winstrup inv.

Lith. Anst. af M.Dernin

Holm. del



HADERSLEV.

TRYKT HOS P. ET. CHR. KOCH.

FORSÖG

til en Forklaring af Eddasangen **FJÖLSVINSMAAL** ved
J. Fibiger, Collaborator.

Vi have blandt vore Oldtidskvad en mærkelig Sang, Fjölsvinnsmaal kaldet, der enten man seer hen til Indholdet i dets Helhed eller de mange enkelte Billeder af Trosverdenen, som den beriger vor Kundskab med, staaer underlig fremmed mellem Sagnenes övrige Række. Dens Fortælling har derfor hidindtil kun været flygtig behandlet af de nordiske Mythologer. Da desuden selve Sangen ikke findes i Pergamentshaandskrifterne, og dens Vers intetsteds ere anförte i de Gamles Böger, er den ikke bleven regnet med blandt de egentlige Eddasange af disses nyeste Udgiver, P. A. Munch. Dog synes Grunden til denne Tilsidesættelse ikke saa meget at være, at Sangen i nogen Maade skulde savne Oldtidens og Hedentroens ægte Præg, som at man har fundet dens Indhold saa dunkelt, at man ikke antog, Videnskaben kunde vinde noget synderligt Udbytte ved dens Behandling. Og vist er det, at dens Trossagn kun paa ganske enkelte Punkter lade sig forene med den ellers bekjendte Gudekreds, at de fortalte Sagn idetmindste i deres Enkeltheder mere ere antydede end klart skildrede, og at Antydningerne atter paa flere Steder ikke lade sig tilfredsstillende oversætte eller forklare. Men de to sidste Egenskaber har Fjölsvinnsmaal som bekjendt tilfælleds med de fleste af de Sange, der skildre os de Gamles

Trosverden, og netop mest med dem, der for deres sære Oldtidspræg holdes høiest i Ære. Disse ligner den ogsaa mest. Seer man hen til Stilen i Digtet, da finder man næppe nogetsteds et bedre Exempel paa den eiendommelige Maade, hvorpaa de gamle Seere førte deres Aandsfostre forbi deres Tilhøreres Blikke. Uden tydelig Forbindelse eller Overgange skride Sangens Led frem som Drømmesyner og gjøre ved deres eventyrlige hemmelighedsfulde Præg ogsaa samme Indtryk. En yndet Maade hos de ældste Sangere at fremstille deres Lærdomme paa var ogsaa at lade Billederne af Trosverdenen udvikle sig gennem en Samtale mellem tvende Vismænd, der med Spørgsmaal og Svar kæmpe med hinanden. Af dette Slags ere adskillige af de mærkeligste og upaatvivlelig ældste Eddasange, som Vafthrudnersmaal, Grimnersmaal, Alvismaal, Harbards-sang; og samme Fremstilling gjenfinde vi i Fjölsvinsmaal. Ogsaa Verse-maalet har dette Digt tilfældes saavel med disse som med andre Sange, hvis Ælde overgaaer enhver historisk Kundskab, som med Haavamaal, Ægers Gilde, Skirnersmaal, en Del af det andet Kvæde om Sigurd Fafnersbane, Fafnersmaal og Sigdrifasmaal, ligesom med de gamle Brudstykker: Gylles og Høi's (Odins) Ord (Gylfag. 2 Kap.), Njörds og Skades Vexelsang (Gylfag. 23 Kap.), Kvædet om Gnaa (Gylfag. 35 Kap.) og om Balders Død (Gylfag. 49 Kap.). Det er et gammeldags uregelret Vers paa sexliniede Viser (Stropher) eller treliniede Halvviser, hvis to første Linier rime sig hver med een Rimstav, medens den tredie har tvende Rimstave, der indbyrdes svare til hinanden. Snorre kalder det Ljóðahátt (Háttatal 171). Skjønt det ogsaa er benyttet i den historiske Tid, som af Forfatterne til Solsangen, Groas Galder, Erik Blod-öxes Drapa, og af Eyvind Skaldaspilder i hans Haakonarmaal: har det dog altid i saa Henseende bevaret sit Oldtidspræg, at ved Brugen deraf baade de nævnte tidligere Skjalde og Snorre selv i det Vers, han benytter som Exempel, har tiltaget sig saamegen Frihed, at der ikke bliver synderlig mere tilbage af den bundne Tale end Rimstave. Denne Charakter har jeg i det Hele søgt at bevare i Oversættelsen; men for med

Troskab at gjengive Ordene, har jeg paa enkelte Steder maattet opgive Rimstavene. Fra Formens Side er der altsaa intet, der berettiger til at udskyde dette mærkelige Digt af de ældste Eddasanges Række. Er Indholdet end dobbelt vanskeligt at komme tilrette med, fordi vi intet andet Sted finde Oplysninger om de Skikkelser og Steder i Troens Verden, som det skildrer os, saa burde vi dog vel af denne Grund saameget mere skjønne derpaa. Vor Kundskab til vore Forfædres Tro er ingenlunde saa omfattende, at vi altid ere istand til at bestemme, i hvad Forhold Trossagnene staae til hinanden; der møder os paa mange Steder Antydninger af Sagn, der aldeles ere tabte, eller historiske Fortællinger, der forraade sig selv som Mindesmærker om Begivenheder i Aandens Rige, der i Tidens Løb ere henflyttede paa Jorden, men i deres nuværende Skikkelse hverken stemme med Historiens naturlige Gang eller Gudernes sædvanlige bekjendte Bedrifter. Naar Fjölsvinsmaal da byder os en hel ny Række af ellers ubekjendte Trossagn, saa forekommer det mig, at der intet andet er derved at gjøre end idetmindste fordetførste at stille dem ved Siden af det, vi allerede vide. Jo bestemtere vi lade dem fremtræde som en egen Kreds med sin Eiendommelighed, desto tydeligere vil det ogsaa ved nærmere Betragtning sees, i hvad Forhold de staae til den övrige Gudeverden. Meget af Enkelthederne maa vistnok altid blive dunkelt, men det er Tilfældet paa mange, næsten paa alle Punkter af Hedentroen. Indholdet i sin Helhed er derimod ingenlunde saa mangelfuldt eller utydeligt skildret, som man pleier at sige; Billedet er i Grunden klarere og udförligere stillet os for Öie, end det er Tilfældet i andre Sange, der dog regnes blandt de Ypperste. Dette gjælder navnlig om denne Gudekredsens Virksomhed, de Velgjerninger, Menneskene skyldte den, og den Tak, der derfor ydes. Den almindelige Betydning af det Trossagn, Fjölsvinsmaal behandler, kunne vi altsaa vel danne os en Forestilling om; og det er navnlig derpaa, jeg ved denne lille Afhandling vil tillade mig at gjøre opmærksom. Udtydningen af enkelte Steder, der især i sproglig Henseende frembyde saa store Vanskelighe-

der, maaskee ogsaa ere fordærvede i Afskrifterne, seer jeg mig derimod ikke istand til at føre videre, end de Sproglærde allerede have gjort. Jeg gjengiver derfor kun, hvad der synes mig det Rimeligste af det, jeg har fundet hos disse, uden at lade disse omtvistede Ting have videre Indflydelse paa Fortolkningen af Sagnets almindelige Betydning.

Fjölsvinsmaal er en Kjærlighedshistorie. En Elsker besøger sin Brud; hun venter ham med den trofaste Kjærligheds Længsel i sin Borg, omflagret af Trylleflammer. Ved Borghegnet holder en barsk og viis Mand Vagt, og indlader først Elskeren, efterat han tilfulde har gjort Regnskab for sit Navn og sin Herkomst. Gæsten hedder Svipdag, Solbjarts Søn; men da han ikke strax vil give sig tilkjende, fører han i den største Del af Sangen et andet betydningsfuldt Navn, Vindkold. Det er et Træk, vi især gjenfinde i Sagnene om Odins Vandringer, som ved hans Kamp med Jætten Vafthrudner, paa Besøget hos Geirrod i Grimnersmaal, under Ordstriden med Thor i Harbards Sang, paa Riddet til Helheim i Balders Drømme og i største Delen af hans Aabenbarelser for Mennesker. Borgvogteren hedder Fjölsvid, og den ventende Mö er Menglöd, en Datter af Svafrthorins Søn. Rig paa glimrende Skatte sidder hun omgiven af ni milde Tjenerinder paa Hyfjabjerg, et Sted, der altid har været til Glæde for Saarede og Syge; thi karsk bliver hver en Kvinde, har hun end aars gammel Sot, naar hun bestiger det; og hver en Sommer, naar Folk blote til Gudinden paa alterviet Sted, kommer ei saa haard en Plage over Menneskers Sønner, at jo de hulde Væsner hjælpe dem af Nöden. Menglöd er altsaa Lægekunstens Asynie, det kan der ikke tvivles paa. Asynie sige vi, thi Eir, den eneste af hendes Möer, Snorre nævner, tæller han blandt Asynieerne med det Tilføiende: „hun er den bedste Læge“ (Gylfag. 35 Kap.). Heller ikke Svipdags Væsen er just ukjendeligt. Han

forraader sig selv saavel ved sin Herkomst, idet han siger sig at være en Søn af Sólbjartr d. e. Solskinnende, og „dreven fra Hjemmet af Vinde paa kolde Veie“; som ved de Navne, han fører paa sin Vandring: Vindkold, en Søn af Vaarkold, hvis Fader var Heelkold. Det maa være en Vaargud, i Virkeligheden Sommerlandsens Søn, men paa Vandring kaldet som Vaarens Storme, der stamme fra den haarde Vinterkuld. Efter disse foreløbige Bestemmelser ville vi forsøge at udrede Fortællingens Enkeltheder.

Vi befinde os udenfor Borghegnet; Vægteren seer ud, da stiger en Mand op ad Fjeldet:

1. Udenfor Volde
han seer En vandre
op mod Thursefolkets Throne.*)

Vægteren raaber ham imøde:

Ad sludfulde Stier
du stævne atter heden;
her, Tigger, du haver ei Tilhold!

2. Hvad er det for en Hex,
der stander for Yderhegnet
og flakker om farlige Lue?**)

Hvad speider du efter?
Hvad er du paa Spor om?
Eller hvad vil du, Venneløse, vide?

*) Bjergtinden.

**) Om denne see nedenfor.

Vandringsmanden sender ham de raac Skjældsord tilbage:

3. Hvad er det for en Hex,
 der stander for Yderhegnet
 og ei byder Reisende ind?
 Uden Hædersrygte
 har du, Karl! nok levet,
 og hal nu heden hjem!

For at afvadske Beskyldningen finder Borgvogteren sig beføiet til at udtale sig om sin egen Betydning:

4. Fjölsvid jeg hedder
 og eier et fuldklogt Sind,
 er jeg end mindre madmild.
 Inden Hegnene
 aldrig du kommer,
 og driv du, Ulv, nu din Vei!

Navnet Fjölsvidr eller Fjölsvinnr tillægges ellers Odin (Grimnism. 46) og betegner, som ogsaa her den anden Linie antyder, en Mand, der er begavet med rigt eller mangfoldigt Snilde. Man kunde deraf slutte, at Borgvogteren virkelig var selve Alfader, saameget mere som Udtrykket fróðr sefi, et klogt Mod, ikke kan passe paa nogen i fuldere Maade end paa Visdomsguden. Vi finde ham ogsaa et Par andre Gange ifærd med en lignende Beskjæftigelse. I Harbards Sang vogter han under Navn af Harbard i en ligesaa barsk Skikkelse et Sund, over hvilket Veien fører til „Odins Lande“ (Harbarðsljóð 1. 3. 56). I Völsunga-saga fortælles, at da Sigmunds Søn, den vældige Sinfjötle, i alle Maader en Odins Mand, var forgiven af sin Stifmoder, tog den sørgende Fader hans Lig paa sine Arme og bar det en lang Vei, til han kom til en smal Fjord. Der laa et lidet Skib med en Mand i; han spørger, om han skal sætte dem over Fjorden; Kongen svarede ja, og bar Liget ud

i Skibet. Men da dette var saa lidet, at det dermed var fuldladt, sagde Gubben, at Sigmund skulde gaae uden om Fjorden — det samme som han spottende byder Thor i Harbarðsljóð. Han satte saa fra Land, og Skib og Mand forsvandt strax (Völsungas. 8 Kap. og Sinfjötalok). Der kan næppe tvivles om, at denne gamle Mand (karl) er Odin, der tager den faldne Völsung hjem til sig. Imidlertid kan der i vor Sang intet afgjøres herom; Navnet Fjölsvidr kan opfattes som en almindelig Betegnelse for Vægterens Væsen, og der er i det Følgende intet, der bestemtere viser hen til den store Gud, medmindre det skulde være Fjölsvids dybe Indsigt i de guddommelige Hemmeligheder, noget dog ogsaa andre Guddomme, navnlig af Thurseæt, kunde være i Besiddelse af.

Saa uhövvisk Vandringsmanden end blev vist bort, er han dog ikke tilsinds at opgive sin Færd; han har allerede seet formeget af Borgens tilløkkende Herligheder og svarer:

5. Öiens Gammen
 gjenner ingen tilbage,
 naar han faaer Skjönhed at skue.
 Gjærdet mig tykkes at glöde
 om gyldne Sale;
 den Leilighed faaer jeg Lyst til.

Fjölsvid prøver ham da:

6. Siig mig da, hvis
 Barn du Svend er,
 eller hvilke Slægters Sön?

Vandreren svarer med sine antagne betydningsfulde Navne:

Vindköld jeg hedder,
 Vaarköld hed min Fader,
 hans Fader var Fuldköld.

Efter denne Oplysning om sin luftige og kjølige Æt (Vindkaldr, Vårkaldr, Fjölkaldr) begynder Vindkold at kræve Svar af Fjölsvið paa en Række af Spørgsmaal, om hvem der raader for Borgen, hvilke Skatte og Herligheder den gjemmer, ved hvilke Tryllemidler Borghegnet er befæstet, og endelig hvem Skjæbnen vil unde at hvile i Herskerindens Arme. Da Svarene falde ud til hans Tilfredshed, byder han at slaae Portene op, han selv er netop den Udvalgte. Denne Spørgsmaalsrække indtager den største Del af Sangen (v. 7—42), og faaer den som sagt derved i Formen Lighed med adskillige af de ældste og mærkeligste Eddasange. I sine Svar aabenbarer Fjölsvið, at han er meget mere end en simpel Vægter, han er Borghegnets Bygmester og Skytsherre og har ene den fulde Iudsigt i Borghegnets Hæmmeligheder og Herlighederne derinde.

Vindkold.

7. Siig mig det, Fjölsvið,
 som jeg vil fritte om,
 og jeg vilde vide:
 hvem her raader
 og Retten har over
 Gods og Skattes Gjemmer?

Fjölsvið.

8. Menglöð hun hedder,
 men hende Moderen fik
 med Svafrthorins Søn.
 Hun her raader
 og Retten har over
 Gods og Skattes Gjemmer.

Navnet Menglöð betyder den, der glæder sig ved Smykker (men, et Smykke; glöð, glad), og kunde ligefuldt passe paa Frigg, Freyja

eller Gefjun, der alle satte deres Ære til paa at vinde Menet, Brisngemenet. Her har Navnet sikkert Hensyn til de rige Skatte, hun gjemte i Borgens Sale. Hun stammede fra Svafurthorin (Svafurþorinn) d. e. den yndige Thorin. Thorin er en Dverg eller vel rettere Alf, som sees af Völusp. 12., hvor han staaer ved Siden af Thekk (Þekkr) d. e. den Tækkelige, Skjönne. Det kunde vel ikke være urimeligt deraf at slutte, at Menglöd var en Alfemö, en Alfhild, som det pleier at hedde. Det samme synes at være Tilfældet med flere Asynier, der komme hende temmelig nær i deres Væsen. Idun, der gjemte Asernes underfulde Sundhedsmiddel, altsaa vel kan sammenlignes med Lægedomsgudinden, siges at være „af Alfernes Æt, den yngste af Ivalds ældre Börn“ (Hrafnag. Óð. 6). Gefjun, den plöiende Gudinde, der, naar man seer hen til hendes Forening med Skjold, der bragte Kornnegel, synes at være Agerdyrkingens Moder, og saaledes fra en anden Side kan sammenlignes med Menglöd, Vaargudens Elskerinde, er rimeligvis ogsaa af Alfernes Slægt, skjönt hun i Snorres Gudekreds gjælder for et Skud af Asestammen. Idetmindste hedder hos Saxo (pag. 24—26) Skjolds Hustru og Grams Moder Alfhild (Avilda), og i et beslægtet Sagn om Halfdan Gamle, der ligesom Gram fældede Kong Sigtryg i Österleden, hedder den Hustru, Halfdan der vandt, og som fødte ham Gram og Gylfe, Alvig den Spage, Datter af Kong Emund af Holmegaard. Men disse östlige Egne pleie at gjælde for Alfernes Hjem, og Gylfe, der som bekjendt ogsaa paa anden Maade forenes med Gefjun, var af den gamle finske Æt, der stammer fra Fornjótr og rimeligvis hörer til Alfernes Verden. Vi antage derfor som det Sandsynligste, at Menglöd var en Alfemö, i Slægt med Idun og Gefjun, maaskee ogsaa med Nanna, Neps eller Nökkves Datter, af Ottars Slægt (Hyndluljóð 20), Jörd, Thors Moder og Ónars eller Ánars Datter, og Rind, Billings Datter (Völusp. 11. 13). Hendes Navn findes brugt som Fælledsnavn om fagre Möer, „de Menglade“ (Grógaldr 3). Vindkold spørger derpaa videre om Borgens hemmelighedsfulde Befæstning.

9. Siig mig det, Fjölsvid!
 som jeg vil fritte om,
 og jeg vilde vide:
 Hvad det Led hedder,
 hvori Levende saae ei
 den større Svig hos Guder?

Fjölsvid.

10. Thrimgjöll det hedder,
 det gjorde trende
 Solblindes Sønner.
 Fodangel fæster sig
 ved hver en Farmand,
 som det hæver af Hængslen.

Vindkold.

11. Siig mig det, Fjölsvid osv.
 Hvad det Hegn hedder,
 hvori Levende saae ei
 den større Svig hos Guder?

Fjölsvid.

12. Gastropner hedder det,
 selv jeg gjort det haver
 af Leirbrimers Lemmer.
 Saa har jeg støttet det,
 at det stande skal
 evigt, medens Verden varer.

Forinden vi gaac videre i Spørgsmaalsrækken, ville vi nærmere undersøge de Gjenstande, vi her have lært at kjende. Der tales om et Borghegn (garðr), hvis Navn er Gastropner (Gastrópnir), det er med Undermagt gjort af Leerjættens Lemmer (Brimir er et Jætte-navn). Hvem dette Urvæsen er, der har maattet lade Livet for Fjölsvids Overmagt, er os nu ubekjendt; har det ikke været Ymer selv, var det idetmindste en af hans Kuld; og beviser Hegnet derved sin Herkomst, at det er evigt som Ymers Legeme, Verdensbygningen. I Hegnet er der et Led (grind), det hedder Thrimgiöll (Þrymgjöll—Giöll hed Nilheimsfloden med sin Bro Gjallarbroen, og Ordet Þrym finde vi i Thjasses Bolig, Þrymheimr), forfærdiget med samme Konst, dog ikke af Fjölsvid, men af trende kløgtige Dverge, thi Solblindes Sønner vise sig i Navnet tydeligt at være af de dagskye Smede. De have anbragt det Konstgreb ved dette Lukke, at en Fodangel (fjöturr) griber om hver den, der vil løfte det fra Stolpen. Baade hele Hegnet og Leddet er indrettet som en Snare for den Indtrængende; den er hemmelig, ingen seer den, den er „den større Svig hos Guderne“ (með goðum hit meira forat), hvad rimeligvis vil sige, at deri har Gudernes overlegne List vist sig, at de saaledes have kunnet skjærme deres Borg. Herved kunde endnu spørges: hvilken Borg? Men vil man ikke give Afskald paa enhver Sammenhæng, kan dertil ikke svares andet end: Menglöds Borg, den samme som Vindkold eller Svipdag stod udenfor, da han udspurgte Fjölsvid. Forholder dette sig rigtigt, saa havde den foruden det hemmelighedsfulde Hegn med sit Led endnu et Forsvarsmiddel, den i det andet Vers omtalte „farlige Lue“, som Vindkold vankede om (um hættan loga), da han stod for Yderhegnet (fyr forgörðum). Et saadant overnaturligt Forsvar gjenfinde vi ved flere Borge som det ved Trylleri var forment Elskere at trænge ind i; saaledes ved Gymsgaarde i Skirnersfore, en Sang, der i det Hele har en saa slaaende Lighed med Fjölsvinsmaal, at det bliver et Vidnesbyrd mere om, at de begge höre til samme Tid og samme Aandsretning. Men Skir-

ners Fore har altid været anset for et af de ypperste Mindesmærker fra den fjerne Oldtid. Gerdes Sal var befæstet ganske paa samme Vis som Menglöds, med Plankhegn (skødgård), Led og frygtelige Hunde. Skirners Hest bærer ham gennem den mørke vise Viftelue (um myrkvan vísan vafroga), ganske det samme Udtryk, der (v. 31) bruges om Menglöds Sal, „omslynget af den vise Viftelue“ (slunginn vísun vafroga). Viis kaldes den sandsynligvis, fordi den indeholdt Trylleri, eller, som det ogsaa kan oversættes, vis formedelst sin Sikkerhed; men at kalde en Lue mørk, seer jeg ingen anden Grund til, end at det sortner for Angriberens Öine, naar han styrter sig i den, Luen lukker sig over ham som en Grav. Af samme Natur var den Skjoldborg, Odin selv havde reist for Brynhild, at hun derinde kunde udsove sin Straffesövn. Ved denne have vi ogsaa den skjønneste Beskrivelse af dette Under:

Om min Sal, den
 sydlige, lod han
 Skovenes höie
 Hærjer*) lue.
 Der böd han ene
 over at ride
 Thegner, der bragte mig
 Fafners Bradser**) (Helreid Brynh. 10).

Hvorledes han övede Daaden, besynges i Völsungasaga:

Ilden da raste,
 Jorden rysted,
 og höien Lue
 mod Himlen leged.

*) Ilden.

**) Det Guld, Slangen Fafner havde ruget paa.

Faae af Hertes
 Hövdinger dristed sig
 Ilden at ride
 og overstige.

Sigurd jog med
 Sverdet Grane*)
 Ilden sluktes
 for den Ædling;
 al Luen sig lagde
 for Lykkens Beiler,
 blinkede da Regins
 rövede Sadel**) (Völsungas. 27 Kap. sml. Skáld. 41 Kap.)

Denne Lue havde Odin selv optændt, og Menglöds havde vel Fjölsvid fremtryllet tilligemed Hegnet. Omslynget af Flagreflammen var hendes Sal som Ild; den hedder derfor ogsaa selv Ild (hyrr), som vi see af det 32 Vers:

Hyrr den hedder,
 men den længe mon
 bæve paa Broddens Od.
 Det rige Hus monne
 Helte evigt
 sanke kun Sagn om.

Atter et andet Billede: den rige Sal bævede paa Flammebroddens Od, som löftet af Luen saaes den straalende i det Høie til Spot for hver

*) hans Hest.

**) det samme Fafners Guld; da Luen lagde sig, glimred det dobbelt.

Elsker, der stod udenfor, men for den Udkaarne var det en Öiens Gammen, som langt fra at gjenne ham tilbage, kun lokkede ham mere:

Gjærdet mig tykkes at glöde
om gyldne Sale —
den Leilighed faaer jeg Lyst til (v. 5).

udbryder han. Vi gaac dernæst videre i Vandreren's Spørgsmaal:

Vindkold.

13. Siig mig det Fjölsvid osv,
Hvad de Hunde hedde,
som holdt Gyger ude,
et Lukke for Landene?

Fjölsvid.

14. Gifr hedder den ene,
men Gere den anden,
om du vil det vide.
Elleve Vagter
maae de vogte,
til Verdens-Stölterne styrte.

Vindkold.

15. Siig mig det, Fjölsvid osv.
Om der er nogen Mand,
der mægter ind at komme,
medens de Slugvorne*) slumre?

*) sókudjarfir, djærve til Angreb.

Fjölsvid,

16. Megen Sövnlöshed

saare blev dem paalagt,
siden man gav dem Vagten i Vold.
Den ene om Natten sover,
den anden om Dagen,
og ind kommer ingen, som da kommer.

Vindkold.

17. Siig mig det, Fjölsvid osv.

Om der er nogen Mad,
som Mænd kunne have
og løbe ind, mens de æde?

Fjölsvid.

18. To „Vegnbrade“ ligge

i Vidofners Ledemod,
om du vil det vide.
Kun det er Maden,
Mænd kunne give dem
og løbe ind, mens de æde.

Borgen var altsaa bevogtet af frygtelige Hunde (garmar): Hundene hedde omtrent som Odins Ulve: Graadig og Gridsk, og svare til de „olme Hunde“ (hundar ólmir, grey Gýmis) der i Skirnism. „vare bundne for Ledet af det Plankehegn, der var om Gerdes Sal.“ De vare evige som Hegnet, de maatte skifte deres Vagter, til Verdensstötterne styrte (unz rjúfask rogin, til Magterne brydes); deres Hverv er det at holde Gyger, det vil efter de Gamles Talebrug sige, alle indbrydende Ulykker, ude. Men da Ordet (gifur eller gifur) kan være det samme som Hundens Navn og betyder lysten, heftig, umaadelig, kunde

man vel ogsaa forstaae det om lystne Elskere. Men Stedet er meget dunkelt og Læsemaaderne usikre, man kunde ogsaa oversætte: „Hvad de Hunde hedde, der som vilde Værger gjorde for Landene Lukke?“ I begge Tilfælde maa man gjætte sig til det sidste Ord: Lim, Lim, ell. Limr, et Lem, passe lige daarligt. Heller ikke Datiden gjördü er bekvem. I alt Fald gjaldt det at slippe gjennem Hundenes Vagt; som Odin ved sin Galdresang betvang Helhunden (Baldrs draum. 6), saa maatte disse Dyr lokkes ved Seidmad, at „man kan löbe ind, medens de æde.“ Denne Seidmad kan kun hentes fra den gyldne Hane Vidofner, som sidder paa Mimatræet; i dens Ledemod findes de Bræde, som Hundene kunne lokkes ved. Men hvorledes kan Hanen fældes? Det er et saare svært, ja ganske umuligt Værk, som vidtlöftig beskrives v. 19—30. Först skildres det Træ, hvorpaa Hanen har sit Sæde:

19. Süg mig det, Fjölsvid! osv.
 Hvad det Bladhang hedder,
 som breder sig og
 sit Löv om alle Lande?

20. Mimameid det hedder,
 faae Folk vide,
 af hvilke Rödder det rinder;
 det falder ved det,
 de Færreste skjönne,
 ei Ild eller Jærn det skader.

21. Süg mig det, Fjölsvid osv.
 Hvad vorder af den skjære
 Stammes Mod, da
 ei Ild eller Jærn den skader?

22. Udaf dets Olden

skal sættes paa Ilden
 for elskovssyge Kvinder.
 Udad vender sig,
 det de inde monne skjule,
 saa er det Midler hos Mennesker.

Dette guddommelige Træ har den Egenskab tilfældes med selve Nornernes Træ, Yggdrasil, at det breder sig og sine Grene om eller over alle Lande — det synes at være Meningen af de vanskelige Ord: „er breiðisk um lönd öll ok limar.“ Dets Navn, Mímameiðr, Mimes Stamme, minder om den gamle Thurs, Mimir eller Mímr, Visdomsvældets Vogter under Askens anden Rod hos Hrimthurserne. Skulde Mími alt-saa være den samme som Mimir, da besidder Træet hans underfulde Visdomskræfter, hvad her siges at udgaac fra dets Mod (módr), det vil vel sige, dets hemmelighedsfulde Sjæl eller Naturdyb. Dets Frugter eller Olden ere et mægtigt Lægemedel, men for hvilken Sygdom er ikke let at sige, thi Betydningen af det Ord, vi oversatte ved elskovssyge (kelisjúkar ell. kvellisjúkar), er ubekjendt; dog synes de følgende forøvrigt ogsaa usikre Ord: „Udad vender sig, eller farer, det de indentil skjule“, at tyde paa, at det er en indvortes trykkende Byrde, enten ligefrem et Foster eller en skjult Lidenskab, som et Afkog af Træets Olden kunde frie Kvinder fra. I saa Henseende har det Lighed med den i Middelalderens Folketro meget omtalte Elskovsrod, Friggs Græs eller Marie Haand kaldet. Træet eller Frugten er saaledes en Deler hos Mennesker, (med mönnum mjötuðr). Det dunkle Ord, mjötuðr, af mjöt, Midte, betyder Deler og bruges om Sværdet, thi det er en Mands Deler (Skáld. 8 Kap.); i christeligt Sprog bruges det om Herren og Skaberen, angelsax. meotod, men desuden kan det staae istedetfor mjötviðr, Middeltræet Yggdrasil. Det er muligt, at det har denne sidste Betydning her; da dette dog ikke giver nogen klar Mening, har jeg foretrukket at oversætte det ved Midler eller Skifter, d. e. en Skaber-

Magt, der udskifter, uddeler Livet, idet den skiller Fostret fra Moderen eller, om man vil, deler de Elskende imellem, saa de frigjorte fra Hjærtets Nöd kunne finde hinanden. Hvordan dette nu end forholder sig, er saameget imidlertid klart, at Træet gjemmer evige Lægedomskræfter, og passer det for saavidt meget godt ind i Trossagnet om Menglöds Borg.

Paa dette hellige Træ sidder nu den gyldne Hane, som maa fældes for at vinde den Seidmad, (de i 18. V. omtalte vegnbráðir, et ubekjendt Ord), der kan afvende Hundenes Vagtsomhed:

23. Sig mig det, Fjölsvid osv.
 hvad den Hane hedder,
 som sidder i det höie Træ,
 helt han glöder af Guld?

24. Vidofner han hedder,
 i Veirglandsen paa Mimes
 Stammes Kviste han stander.
 Ene Jammer stabler
 han sammen uden Maade,
 Surt, som sin Mad.

Som Yggdrasill har sin Örn og Högen mellem dens Öine, (Gylfag. 16 Kap. Grímnism. 32), saa har Mimameid sin Hane, der staaer höit paa Toppen i den lyse Luft (vedrglasi, et Ord, der minder om Yggdrasils-Högens Navn, Vedrfölnir, og om Glasir, Lunden med det gyldne Löv for Valhals Döre). Den glimrer af Guld, dens Fjedre ere som Lövet i Odins Lund, men det er en forfærdelig Fugl, idel Jammer dynger den umættelig (oróf, et dunkelt Ord) sammen, og Jammeren er dens Mad. Et saa gyseligt Væsen, der dertil glimrer som Ild, kaldes formodentlig billedlig Surtr, Navnet paa Ilverdenens Herre. Dens rette Navn er ellers Vidofnir d. e. Træ-Slangen, thi Ofner er et af de

Slangehyrer, der gnave paa Yggdrasils Rødder, men og laaner selve Odin sit Navn (Grimnism. 34. 54). Vidofner er altsaa ingen almindelig Hane, den er et Jættevæsen, der i Magt og Betydning ikke staaer tilbage for Trosverdenens Ypperste.

Der spørges nu videre, om der er noget Vaaben, der kan fælde den Hane, i hvis Ledemod ene den Seidmad, der kan lokke Hundene, gjemmes :

25. Siig mig det, Fjölsvid osv.
om der er noget Vaaben,
for hvis Vælde Vidofner maa
segne til Hels Sæde?*)

26. Hævaten hedder det,
men det gjorde lösen Loptr
nedenfor Ligenes Led.
I Sægjarns Kar det ligger
hos Sinmara,
og ni Njardlaase lukke.

Vaabenet hedder altsaa Hævaten (Hævateinn), og en Ten er den sædvanlige Betegnelse for et Tryllevaaben. Den „smalle og saare fagre Mistelten“ (Völusp. 29), der blev Balders Bane, er bekjendt nok. En Gambanten (Gambanteinn) brugte Skirner til de forfærdelige Koglerier, hvormed han tvang Gerd til at elske Frey; den skar han i Skoven af et „raat Træ“ (Skirnism. 32). Gambantenen var ogsaa Jætten Hlebarðs Vaaben, det Harbard vandt fra ham og koglede dermed hans Klögt fra ham (Harbarðslj. 20). Den samme hentyder Saxo udentviyl til, naar Regner i sin Sang til Valkyrien Svanhvide

*) Eller Skare.

frygter for sin Stifmoder Thorilds Vaand (virgæ vulnus poenale verentes. pag. 70). Her have vi altsaa en tredie Trylleten, hvis Navn vel ligesaa lidt som de andre lader sig udlægge, men hvis overordentlige Kræfter fremhæves tydeligt nok. Loptr havde forfærdiget den, og han var rúinn, et Ord, N. M. Petersen efter det jydsk ruer har oversat ved opblæst, lös, uden Vægt, bedragerisk. Loptr er Loke (Ægisdr. 6. 19. Hyndlulj. 38. Hrafnag. 9. og Þorsdráp. 1: „Loptr var dygtig til at lyve“, Skáld. 18 Kap.). Hans Værksted er, som man kunde vente, nedenfor Lig-Ledene (ná-grindur), de samme som ellers kaldes Helgrind (Skáld. 49 Kap.) Hans Værk, Tenen, gjemtes bag ni Laase af et Underverdenens Væsen, der kaldes Sinmæra eller Sinmara; hun var en „ful Gyge“ (hin fölva gygr, 29.), og hendes Navn minder om det Troldvæsen, Mara kaldet, der traadte Kong Vanland ihjel (Ynglingas. 16 Kap.) Sinmara kunde maaskee betyde den store Mare, ligesom det oldtydske Sinfluth er Storfloden. Om Karret, hun gjemte Tenen i, og om Laasene, hun lukkede med, lader der sig næppe noget Sikkert sige; de dunkle Ord kunne læses paa forskjellige Maader. Hvis der læses Sægjarns ker, kunde det oversættes: Sögraadigs Kar, den slugende Sös Kar*), muligvis en Malström; og njarðlásar, som man har oversat: bindende Laase, kunde i saa Fald være Havlaase, af Njörð, ligesom njarðarvöltr, en Havsvamp.

Svipdag vil höre videre; han vil forvise sig om, hvorvidt nogen kunde komme levende derfra, naar han vovede at nedstige til Sinmara for at hente Tryllevaabenet; han spørger da:

27. Siig du mig Fjölsvid osv.
om atter kommer,
hvo som efter den farer
og vil tage den Ten?

*) Ligesom Skautgjarn eller skrautgjarn jötunn (Hyndlulj. 29), lægjarn, blodtörstig osv.

Fjölsvid svarer:

28. Atter skal komme,
 hvo som efter den farer
 og vil tage den Ten;
 naar det han förer,
 som faae kun eie,
 til Glimmermuldets Gudinde.

Ogsaa Gygen, der vogter Tenen, skal altsaa have en Tryllegave, for at den Dristige, der nærmer sig til hende, kan vende levende tilbage. Jordglasers, Jordens gyldne Lövs eller Guldets, Gudinde (Eir aurglasis) betegner rimeligvis den rige Herskerinde. Vi faae nu at vide, hvori denne Gave maa bestaae:

29. Siig mig det, Fjölsvid! osv.
 om der er nogen Hæder,
 den Folk haver,
 hvorved den fule Gyge kan glædes?

Fjölsvid.

30. I Skrin du lysen
 Le skal bære,
 den som ligger i Vidofners Led,
 at skjenke Sinmara,
 inden hun bedes at laane
 dig dygtige Drabsvaaben.

Efter dette Svar slutter Svipdag sin Undersøgelse om Muligheden af hos Vidofner at skaffe sig den Føde, hvormed Hundens Vagtsomhed kunde afvendes. Den lyse Le i Hanens Led (volum, ligesom liðum V. 18) er atter et Tryllemiddel, formodentlig en gylden Ten; men er denne Skat den eneste Hædersgave, for hvilken Gygen vil give

det eneste Vaaben fra sig, hvormed Hanen kunde fældes, kan Foretagendet umuligt lykkes, thi den lyse Le kan selvfølgelig ikke vindes, for Fuglen er betvungen. Betingelserne for Seiren gaae altsaa i Kredsgang, det er netop det Konstgreb, hvormed Befæstningen er fuldkommen sikkert mod enhver Fjende; thi kan Seidmaden fra Vidofners Ledemod ikke hentes, saa kunne Hundene ikke lokkes, deres Vagtsomhed ikke forstyrres, og den Dristige ikke bryde ind. Borgen er altsaa sikker, „den større Svig er hos Guderne.“ Tilfredsstillet af Svarene vender Vandringsmanden atter sin Opmærksomhed mod selve Borgen:

31. Siig mig det, Fjölsvid osv.

hvad den Sal hedder,
der omslynget er
med visen Viftelue?

Fjölsvid.

32. Hyrr (Ild) den hedder,

men længe den skal
paa Brodsodden bæve;
det rige Hus monne
Helte evigt
sanke kun Sagn om.

Disse Vers ere allerede forklarede. Vi komme nu til selve Borgens Bygmestre:

33. Siig mig det, Fjölsvid osv.

hvem der gjorde,
hvad jeg saae inden
Gudesönnernes Gjærde?

eller: hvem af Gudernes Sönnere,
der gjorde det, jeg
saae derindenfor Gjærdet?

Det kan nemlig af Textens Ord ikke sees, hvilket der er Meningen. Ordet Gudesönnar, eller, som det egentlig hedder, Asesönnar (Ásmegir), er et Navn paa selve Aserne (Baldrs dr. 12); men da baade de, der beboede Borgen, Menglöd og hendes Slægt, og Borgens Bygmestre, som man efter den sidste Oversættelse maatte tænke paa, saa vidt der kan skjønnes, vare af Alfætt, maa Udtrykket Asesönnar her rimeligvis tages i den videre Betydning af Guder i Almindelighed, hvortil ogsaa Alferne bleve regnede.

Fjölsvid svarer:

34. Une og Ire,
 Bare og Ore,
 Var og Vegdrasill,
 Dorre og Ure,
 Delling og Atvard,
 listig Alf Loke.

To af disse Navne, Delling, Dagens Fader, og Loke ere bekendte nok. Delling var af Asernes Ætt, modsat hans Hustru Nótt (Nat), som var Nörves Datter fra Jötunheim (Gylfag. 10 Kap.) Men denne Slægt, der fra en sort og mørk (svört og dökk) Moder stiger frem til en lys og fager Sön, minder saa stærkt om Dökk- og Lys-Alfernes Slægtskab, at man kan formode, at naar Snorre kalder den en Forening af Jætter og Aser, er dette et mindre nöiagtigt Udtryk, hentet fra en anden Gudekreds. Disse Frænder ere nemlig beslægtede med Mundelföres Börn, Maane og Sol, men Sol, der efter Snorre ægtede Glen, var efter andre Sagn (Fornäldars. 27) gift med Dag, og havde med ham Datteren Svanhild Guldfjeder, der ægtede Finnalf Gamle, fra hvem Alf den Gamle og efter det i Hyndluljóð beskrevne Ættetal ogsaa Óttar stammede. Den tredie med dem forenede Ætt, Vidfinns Börn, Bil og Hjuke, viser ogsaa hen til Alfernes Kreds,

thi Viðfinnr er udentvív et Alfenavn; dog regnes Bil mellem Asynierne, saavel som Sol (Gylfag. 35 Kap.), men Solen er paa den anden Side ogsaa Alfernes Straale (álfröðull).

At finde Loke i denne Forbindelse er derimod mere paafaldende. Han kaldes „líðski Álfr“, men Ordene ere meget usikkre; der læses ogsaa læðski, snigende, eller líðku, smidig, eller i eet Ord líðskjálfr, maaskee feig, det Modsatte af líðfær, líðgóðr, eller ogsaa rystende paa Lemmerne. I sig selv gjøre disse forskjellige Forklaringer ikke megen Forskjel i Meningen; men dersom man kunde stole paa, hvad der ogsaa har flest Vidnesbyrd for sig, at Álfr er et Ord for sig, vilde dog det vigtige Resultat være vundet, at Loke kaldes en Alf, og at altsaa denne Loke hverken er Ase- eller Utgaards-Loke, men en tredie, nemlig Alfernes Loke. Som Aserne havde deres, og Jætterne deres, vilde saaledes ogsaa Alferne have deres Loke, eller deres snedige falske Gud, rimeligvis den samme, der ovenfor kaldtes Loptr rúinn.

At der her er Tale om Alfer, bekræftes desuden ved nogle af de andre Navne. Den Række Dvergenavne, der findes i Völuspá (11—16), med faae Forandringer ogsaa hos Snorre (Gylfag. 14 Kap.), og som indholder baade Ase- og Alfenavne, maa rimeligvis snarere betragtes som en Fortegnelse over Alferne, disse Asernes og Vanernes Frænder og Medherskere, end blot over de tidligt med dem forvexlede Dverge, Asernes Skabninger og Undersaatter*). Der finde vi Navne som Dori og Ori, sandsynligt de samme som Fjölsvinsmaals Dorri og Óri eller Úri, og Dorri minder paa den anden Side om Þorri, Søn af den gamle Finnekonge (Snær, Sne) og Fader til Norges første Bebyggere, Norr og Gorr; efter ham havde Thorremaneden sit Navn. Men disse Fornjots Frænder vare rimeligvis Alfer af den gamle finske Trosverden. Desuden kan Uni sammenlignes med Dvergen Óinn, som cod. Upsal.

*) Sml. Omrids af den finske Hedentro, Indbydelsesskr. fra Haderstev I. Sk. 1853.

kalder Onni; og Bari eller Barri nævnes blandt Arngrims Sønner (Hyndlulj. 22), der ligesaavel som Fornjots Æt maa regnes til den finske eller, som vi have antaget, Alfernes Gudekreds. Som det Sandsynligste antage vi altsaa, at Borgen Hyrs Bygmestre vare en Slægt af de konstfærdige Mörkalfer, og vel ikke meget forskjellige fra de tre Solblindes Sønner, der havde forfærdiget Ledet Thringjöll.

Elskeren gaacer videre og spørger om Navnet paa det Bjerg, Bruden beboer:

35. Siig mig det, Fjölsvid osv.

Hvad det Bjerg hedder,
som jeg seer Bruden paa,
Ædelmöen dvæle? (ell. sukke, nl. af Længsel.)

36. Hyfjabjerg det hedder,

men det haver længe været
en Gammen for Saar og Syge.
Helsen finder,
har hun end Aars Sot,
hver Kvinde, der ad det klyver.

Det er ikke alene Menglöd selv, der fra sit høie Stade udbreder denne Velsignelse over de Dødelige; ni guddommelige Væsner gaae hende tilhaande derved, i sösterlig Kreds samlede om hendes Höisæde.

37. Siig mig det, Fjölsvid osv.

hvad de Möer hedde,
som for Menglades Knæer
sidde enige sammen?

38. Hlíf hedder en,

den anden Hlífþursa,
den tredie Þjóðvarta,

Björt og Blid,
Blidr, Frid,
Eir og Örboda.

Navnene ere betydningsfulde og kunne omtrentlig oversættes saaledes:

Skjerm hedder en,
den anden Thurseskjerm,
den tredie Ædel-Amme (ell. Folke-Amme),
Blank og Blid
Fager og Fin,
Lægende, Kvægende.

Kun de to sidste Navne ere andetstedsfra bekendte. Eir nævner Snorre mellem Asynierne med det Tilføiende: „hun er den bedste Læge.“ Ordet var ogsaa et Fællelsnavn for Mildhed og Skaansel. Örboda eller Aurboda var Jätten Gymsers Hustru, Gerds Moder, i Slægt med Thjasse og hans Datter Skade (Hyndlulj. 29, Gylfag. 37 Kap.) Hun hørte altsaa til samme Thurseslægt som Freys og Njörds Hustruer, en Omstændighed, der bliver noget paafaldende derved, at Freys Elskovsang, Skirnersmaal, som vi ovenfor have mindet om, har en saa mærkværdig Lighed med Fjölsvinsmaal.

Det er dog ikke blot Kvinder, som kunne söge Lægedom hos Menglöd og hendes Möer, ogsaa Mænd kommer Hyfiabjergets Velsignelse tilgode, naar de hver Sommer bringe deres Offer til den mægtige Gudinde:

39. Siig mig det Fjölsvid osv.

om de bjærge
dem, der blote dem,
naar der er Trang dertil?

40. Hver en Sommer,

naar Folk dem blote

paa alterviet Sted,
 ei saa haard en Trængsel
 times Menneskens Börn,
 at Hvermand de jo af Nöden hjälpe.

Ved Sommertid blev der altsaa holdt Offerfest for de lægende Gudinder. Nu er den egentlige Spørgsmaalsrække tilende, vi have modtaget alle Oplysninger om Borgen og dens Betydning, og Sangen slutter med de Elskendes glade Forening.

41. Siig mig det, Fjölsvid osv.
 om nogen Mand
 undes i Menglöds
 yndige Arme at sove?

Fjölsvid.

42. Aldrig findes den Mand,
 der undes i Menglöds
 yndige Arme at sove,
 uden Svipdag ene;
 ham blev hun den solklare
 Brud lovligen lovet.

Svipdag.

43. Stöd til de Dörre!
 Lad Ledet aabent!
 Her kan du Svipdag see!
 Dog gak at spørge,
 om Menglöd monne
 glædes ved min Gammen.

Fjölsvid træder altsaa ind til Menglöd og melder Gjestens Ankomst:

44. Hör du, Menglöd!

her er en Mand kommen,
 gak du Gjesten at see.
 Hundene logre,
 Huset har opladt sig,
 jeg troer det er Svipdag selv.

Tegnene ere indtrufne, de forfærdelige Hunde have kjendt den Udkaarne, og Husets fortryllede Befæstning har ikke kunnet modstaae ham. Dog tør Bruden endnu ikke troe sin Lykke og svarer heftigt:

45. Raske Ravne skulle

paa ragen Galge
 slide dig Synene fra,
 om det er Lögn, at
 hid er langt fra kommen
 Svenden til mine Sale.

Imidlertid er Svipdag selv traadt ind. Menglöd tiltaler ham:

46. Hveden foer du?

Hveden gik din Fore?
 Hvad hed du hjemme?
 Om Æt og Navn
 skal jeg Jærtogn vide,
 om jeg er dig lovligen lovet.

Svipdag.

47. Svipdag jeg hedder,

Solbjart hed min Fader,
 deden dreve mig Vinde ad kolde Veie.
 Urds Ord kan
 ingen modsige,
 hvor tungt det end mon træffe.

Han beraaber sig paa Nornens Villie, der maatte böie hendes Hu, selv om den ikke allerede stod til ham. Det er som om Elskeren endnu frygtede Modstand hos sin Brud, men hun betager ham al Frygt med det kjærlige Svar:

48. Vær du velkommen!
 Min Villie har jeg faaet,
 Kys efter Hilsen skal komme.
 Fryde vil saa sjældent
 et Syn de Fleste,
 som Elskov bær til hinanden.

49. Længe jeg sad
 paa det yndige Bjerg,
 vented dig Dögn og Dage.
 Nu er det vundet,
 hvad jeg har ventet,
 at du er atter kommen,
 Svend! til mine Sale.

Svipdag.

50. Længsler vi lede,
 jeg efter din Gammen,
 du efter min Elskov.
 Nu er det sandet,
 at vi sammen skulle
 Livets Veie vandre.

Hermed er Sangen sluttet; i Sandhed saa herligt et Værk, som noget af det, den fjerne Oltid har efterladt os. Nu dufte Menglöds Lægeurter dobbelt, blive kraftige og kvægende, siden Solglandsens Sön er kommen paa Vaarens kolde Vinger; da flokkes fuld af Fortröstning de Dödelige om de hellige Altre i Skjærsommertid, for med fromme Offre

at vinde sig Lægedom for hver sin Bröst; da har der vel heller ikke været savnet en Skjald, som til Tröst for de Syge og til Lyst for de Helbredte har kunnet kvæde vor Sang.

Hvad jeg i det Hele har ment, der var at vinde ved at indlemme ogsaa Fjölsvinsmaals Skildringer i den nordiske Trosverden, var altsaa, at vi have lært Lægekunstens Trossagn at kjende, og have seet, at heller ikke vore Forfædre savnede et skjönt og phantasirigt Billede af det, Hellenerne have nedlagt i deres Asklepios-Mythe. I sine Hovedtræk er Sagnet ikke utydeligt. Den, der besidder Lægemidlernes Velsignelse, er efter Nordens sædvanlige Skik et kvindeligt Væsen; hun sidder omgiven af sine tjenende Möer paa det yndige Bjerg (á ljúfu bergi), hvortil alle Lidende søge. Vaarguden er hendes Elsker, thi hvad skulde han sætte höiere af alle Sommerens Herligheder, dem han er kommen for at fostre, end de vidunderlige Væxter, der ere for de Dödelige, hvad Iduns Æbler ere for de höie Guder? Ogsaa Bruden sukker paa sin Side af inderlig Længsel, thi hun trænger til hans Favntag, forat hendes Rige under Sommersolens Kraft kan udfolde sin velsignelsesrige Virksomhed, at de kvægende Rödder kunne svulme, og Urterne fyldes med de stærke Safter. Hendes Rige er selvfølgelig en stor Helligdom og derfor befæstet med alle de hemmelighedsfulde Midler, som kunne udruges i Dybet og kun kjendes af dem, der besidde det gamle Naturdybs Visdom. Befæstningen er dog ikke rettet imod de Lidende, der søge Lægehjælp hos Gudinden, kun mod fjendske Magter, der kunde krænke hendes Helligdom med falsk og uheldbringende Elskov. Befæstningen er altsaa et Billede paa, hvor umuligt det er at vinde den hellige Mö uden at være den af Skjebnen Udkaarne; den giver os den stærkeste og mest udförte Skildring af de ellers hos de Gamle saa yndede

Værn imod utidige Elskere. I sine Enkeltheder frembyder denne Del af Sangen de største Vanskeligheder; at bringe fuld Klarhed og Sammenhæng i Billederne vil næppe nogensinde lykkes. Der er især eet Hovedspørgsmaal, der ved ethvert af de Syner, der gaac forbi, paany paa-trænger sig Læseren, det er: hvor, i hvilke Egne af den ellers be-kjendte Trosverden er disse spøgelseagtige Gjenstande — Mimastammen, Hanen, Sinmara, ruen Lopt, Sægjarns Kar osv. — at søge, og hvorledes lade de sig forene med hvad der af saadanne Billeder ellers pleiede at staae for de Gamles troende Blik? Det samme gjælder iøvrigt om selve Hyfjabjerget og Ildborgen, ja endog om Hovedpersonerne, Menglöd og Svipdag og deres Slægt. Jeg har dog tænkt mig, at denne Vanskelighed ikke bör tillægges for megen Betydning, thi saadan klar Sammenhæng er i det Hele ikke at søge i en Hedentro. Vi maa altid erindre, at vi have med en Aandens Verden at gjøre, i den dukke Synerne op eller formörke sig igjen, altsom Seeren vender sit Blik hid eller did; de udfolde sig til større Mangfoldighed og gribe nöagtigere ind i hinanden, eller staae som uklarede og usammenhængende Kredse for sig, altsom han mer eller mindre fordyber sig i dem. Heller ikke kjender enhver Seer just alle de Hemmeligheder, der i Tidens Löb ere aabenbarede. Saaledes passer, for blot at nævne et Hovedexempel, Yggdrasils Billedet ingeniunde til den Verdensbygning, der opstilles i Skabelseshistorien, og Himmellegemernes personlige Skikkelser atter ikke til deres første Skabelse; det er, som om de forskjellige Opfattelser ikke kunne faae Plads ved Siden af hinanden. Eller tage vi et Exempel af Gudernes Virksomhed i Menneskehistorien, saa er det tydeligt, at snart Odin, snart Frey, snart maaskee ogsaa Thor gjælder for Hovedguden, for Ihændehaveren af Verdenssceptrer. Det kan altsaa ikke undre os, at ogsaa Fjölsvinsmaals Figurer staae som en egen Kreds for sig. Imidlertid maa det dog vel ogsaa indrømmes, at denne Kredses Afstand fra den övrige Gudeverden er større end andre bekjendte Uoverenstemmelser; navnlig at med Undtagelse af Loke, Urd, Eir og maaskee

nogle af Borgens Bygmestre ingen bekjendt Gudeskikkelse, ingen bekjendt himmelsk eller underjordisk Bolig nævnes, synes mig saa paa-faldende, at der vel kunde være Grund til at tage i Betragtning, om ikke vor Sang indholder et fra en fremmed Trosverden i vor indført Brudstykke. Idetmindste gives der i Eddasangene ogsaa ganske andre Forestillinger om Lægekonstens Natur og dens Herre og Mester. Paa dem ville vi kaste et Blik.

Lægedomskraften tilskrives i Almindelighed Runerne, og disses Opfinder og Herre er Odin, som han selv synger i Høis Sang:

Det kan jeg for det Andet,
 hvad Kjæmpesønner behöve,
 om de ville som Læger leve (Havam. 148).

Eller:

Sange jeg kan, som
 intet Menneskes Søn
 eller Kone i Landet kan:
 Hjælp hedder en,
 den skal dig hjælpe
 mod Sager*) og Sorger
 og alskens Syger. (Havam. 147.)

Eller om Saaret er frembragt ved Trolddom:

Det kan jeg som det Sjette,
 om en Kjæmpe mig saarer
 med et raat Træs Rödder**);
 da skal den Mand,
 som vil mig skade,
 mere tæres af Men end jeg. (Havam. 152.)

*) Som du har med Fjender.

***) Sml. hvad der blev sagt om Gambantenen.

Saadanne Lægeruner inddeltes, eftersom det var Sot eller Saar, der skulde læges, i Bjærgeruner (bjargrúnar) eller Kvistruner (limrúnar), som vi lære det af Valkyrien Sigdrifa, der besad al sin Fader Odins hemmelige Visdom:

Bjærgeruner skal du kunne,
 om du vil bjærge
 og Kvinde fra Foster förlöse;
 Paa Luven*) skal man riste
 og om Ledet*) dem spænde
 og bede om Disernes Bistand. (Sigdrifum. 9 sml. 19.)

Kvistruner skal du kunne,
 om du vil kaldes Læge
 og kunne see til Saar.
 Paa Barken skal de ristes
 og paa Skovens Stamme,
 hvor Kviste mod Östen lude. (Sigdrifum. 11.)

Ikke blot Hænderne signedes med Lægeruner, eller som de ogsaa kaldtes, Lindringsstave (líknstafir, Sigdrifum. 5), men ogsaa Lægens Fodspor, som Valkyrien siger, at de bör ristes

paa Forlösnings Haand
 og paa Lægedoms Spor. (Sigdrifum. 16)

Saadanne signede og signende Hænder agtedes for en af Gudernes ypperste Gaver, som det sees af den samme Valkyries smukke Bön:

Hil dig, Dag!
 Hil Eder, Dagens Sønner!
 Hil dig, Nat, og Nattens Mö!
 Med milde Öien
 skuer os her
 og giver de Siddende Seir!

*) Inden i Haanden og om Haandledet.

Hil Eder, Aser!

Hil Asynier!

Hil den rigeligt ydende Jord!

Vid og Veltalenhed

giver os ædle Tvende

og Læggehænder, medens vi leve! (Sigrdr. 3—4).

Det er mærkeligt at see disse Væsner af Nörves Æt, Dag og Dags Sønner, Nat og Nats Datter, tilbedes med samme Ærefrygt som Aser og Asynier. Nats Mö (nipt) er den samme som den rigeligt ydende Jord (in fjölnýta fold), thi Jorden var en Datter af Nat og hendes anden Mand, Annar eller Onar, eller og af Odin selv (Gylfag. 10. 9.) Betragte vi Versliniernes indbyrdes Stilling, maa desuden Bönnen om de lægende Hænder nærmest tænkes henvendt til Jorden, eller som Skjaldene kalde hende: „Odins Brud og Onars skovgroede Datter“, et Væsen, der under Navnene Fjörgyn og Hlóðyn som bekjendt var Odins første Hustru og hans ældste Søn Thors Moder; men ellers ikke blot stod for de Gamles Blik som en personlig Skikkelse, men som selve den klippefaste og livsfriske grønnende Jord, ganske som det sædvanlige Billede, Ymers Kjöd (Ymis hold.) Hendes Søn Thor var en velsignende Guddom, ikke blot Ageren, men baade Ægtesengen og Graven signedes, som det synes, af hans Hammer. Her have vi altsaa en anden, ligesom mere ud af Asetroens Midte hentet Lægegudinde: Odins Runer og Galdresange vare de vidunderlige Lægemedler, men hans ærværdige Hustru, den gamle Jord, paakaldtes af de Troende om at lægge sin Velsignelse dertil, hun, den grønne Hlódyn (Skáld. 57 Kap.), er Væxternes Dronning, og hendes Söns, Sommergudens Vaaben er det hellige Tegn, der værner mod alle onde Magter. Af Barselkvinder paakaldtes iövrigt ogsaa Odins anden Viv, den himmelske Husmoder, Frigg, Balders Moder; vi höre den lidende Kvinde nedbede hendes tilligemed Freyjas og andre Guddommes Velsignelse over den, der ved sine Galdresange havde forløst hende:

Saa hjælpe dig
 hulde Vætter,
 Frigg og Freyja
 og flere Guddomme,
 som du fra mig
 fjernede Nöden. (Odrúnargrátr 10.)

I denne Retning gaae vore Forfædres sædvanlige Begreber om Lægekunstens Hemmeligheder. Kan dette nu forenes med Fjölsvinsmaals udførligere Skildring? Man kunde vel opfatte Menglöd som en egen Form af den grønne Hlodyn, og, siden Fjölsvinsmaal, som allerede er bemærket, i Oldtiden ikke kan have været almindelig bekjendt iblandt Skjaldene, tænke sig Forholdet saaledes, at man paa visse Steder eller i visse enkelte religiøse Kredse har udviklet Forestillingen om, at Jorden under Odins Favntag undfik de heldbringende Lægedomskræfter, videre til et eget rigere Trossagn, det vi i Sangen om Svipdag og Menglöd nu forefinde besunget i saa levende og stærke Billeder. Dog forekommer denne Opfattelse mig betænkkelig: der gives næppe noget Minde om, at Odin har gjældt for Vaar- eller Sommergud, han er i det Hele ikke nogen Naturgud, ikke engang i sit Forhold til Jorden, langt mindre til Frigg eller sine øvrige Elskerinder; og at Menglöd var den moderlige Jords almindelige Herskerinde, finde vi intet Spor af i vor Sang. Derimod er der et andet karakteristisk Træk, som jeg vil henlede Opmærksomheden paa; det er, at hun beboer det Bjerg, „som længe har været“, eller vel: som altid var „en Glæde for Syge og Saar“ (svikum og sári gaman — svikum er et uklart Ord), og at „enhver Kvinde, har hun end Aars Sot, vorder karsk, naar hun bestiger det (pat klifr).“ Betænke vi, at der, som jeg har søgt at paa-vise, er meget i Sangen, der henviser os til Alfernes Verden, og at denne atter synes mest at knytte sig til de Trossagn, den nordiske Hedentro har modtaget som Arv fra de gamle Finner; da er det mig

en paafaldende Omstændighed, at i de finske Runer har det tilsvarende Trossagn netop antaget den Skikkelse, at baade Sygdommens og Lægedommens Hjem er et velbefæstet Bjerg, hvorpaa en skjön Gudinde, en Undervordenens Datter, der er at vinde ved Bönner, hersker i streng Ensomhed. Det er eiendommeligt for det Finske, at hun er baade Plagernes Moder og Helbrederinde, thi i Finland kan en Ulykke kun afvendes ved at söge tilbage til dens egen Kilde. Hun hedder Kivutar, Kipu-tyttö (kipu, Sygdom) eller Wammatar (wamma, Plage), er Dödsguden Tuoni's tredie Datter, og paakaldes paa følgende sælsomme Vis:

Kivutar, du Plagers Moder,
 du som Smerter sammendriver
 i en liden brudden Potte,
 i en snever Kobberæske!
 Du med Handsker udaf Plager,
 du med Plageskoe paa Foden,
 kom nu hid, du her behöves,
 drag nu hid, man her dig kalder!
 Borttag fra de svære Smerter
 deres Kraft og deres Styrke,
 at den Syge kan faae Hvile,
 at den Svage blidt kan sove;
 den Betrængte Lindring nyde,
 Uslingen sin Sands beholde.
 Saml du Smerterne i Skrinet,
 i den pæne Kobberæske!
 Kog du saa de svære Smerter
 i en ganske lille Kjedel,
 som kun trende Fingre rummer,
 som en Tommelfinger fylder,
 kog dem saa paa Plagebakken,
 höit paa Spidsen udaf Bjerget.

Midt paa Bjerget staacr en Klippe,
 og et Hul er midt i Klippen,
 Hullet er med Navren boret,
 med et Vridjærn gjennemstunget,
 Favne ni dybt ned i Bjerget
 og en Alen end derover.
 Did hendrives alle Plager,
 alle Smerter didhen jages.
 Stenen klager ei af Smerte,
 Klippen ei af Plage jamrer,
 om end i den skulde drives
 uberegnelige Smerter,
 Kvaler, man ei tælle mægter. (d. gl. Kalevala II. S. 125.
 I. S. 40. d. nyere Kal. 45 R. 290 V.)

I de nyere Sange beskrives hendes Bolig nøiagtigere: Sygdoms-
 bjerget eller Sygdomsstenen staacr i Tuonela-Elven (Finnernes
 Gjöll), der hvor dens tre Arme forene sig; disse gnide sig saa haardt
 omkring Klippen, at Sygdomsaanderne blive maledede ligesom mellem
 Kværnstene. Slippe de ud, beder man hende at fange dem igjen og
 indespærre dem i den blaae Sten eller nedsænke dem i Havets Dyb,
 og hun gjør det gjerne, thi hun er en god Frúe, en kjær og fortræf-
 felig Kvinde. Dette har vel ikke megen Lighed med det yndige Hyfja-
 bjerg; Kivutar beboer et Sted saa forfærdeligt som de Plager, hun be-
 hersker, Menglöd et, der er saa tiltrækkende som den gjenvundne
 Sundhed. Endnu mindre bliver Ligheden, naar vi tænke paa Vaarguden
 Sviptag; over Underverdenens ildbeskyllede Fjeld kunde han ikke ud-
 folde sine blomstrende Velsignelser og i den hede Aarstid bringe de
 kraftige Urter til at groe. Men hvad dette sidste Træk angaaer, saa
 vil det vel næppe være undgaaet Læserens Opmærksomhed, at denne
 Forklaring af hans Forbindelse med Lægegudinden er vilkaarlig og uden

Støtte i Sangens Ord; jeg har kun anført den, fordi den syntes mig at ligge nærmest. Men det er ikke umuligt, at Hensigten med Svipdags Komme aldeles ikke var at styrke eller glæde sin Elskede paa den Vis; maaskee han kun vilde beile til hende og intet videre. Hans eller hendes Grunde til at længes og favnes fortæller Skjalden os intet om, og Hjærtets Bevægelser er han vel heller ikke pligtig til at give Grunde for. I saa Henseende er Forskjellen paa vor Sang og det finske Billede ikke saa stor, thi Pohjolas og Tuonelas Møer vare skjønne, og Kaleva Sønnerne fra de lysere Egne satte gjerne Livet til forat trænge ind i deres forfærdelige Borge og vinde deres Hjærter. Dog hele denne Sammenligning er kun en løs Formodning, som henstilles til de Kyndiges nærmere Overveelse.



KORT BERETNING

**om Haderslev lærde Skoles Bygninger,
af S. B. Thrige, Professor og Rector.**

Den ældste Skolebygning, som man kan paavise i Haderslev, laa lige overfor Hovedindgangen til Frue Kirke, hvor nu Diaconus har Bolig. Det var det saakaldte Lectorium, hvor tidligere de katholske Kanniker og efter Reformationens Indførelse (1526) de to første nidkjære Provster (Weidense og Vandal) holdt Forelæsninger over Theologien. Men da Vandal 1537 blev Biskop i Ribe, ophørte disse Forelæsninger, og i de følgende 30 Aar synes Skolevæsenet i Haderslev at have været i Forfald. Imidlertid var Staden bleven Hertug Hans den Ældres Sæde, og denne stiftede i Aaret 1567 en saakaldet Trivialscole, for hvilken han lod opføre en ny Bygning paa Kirkegaarden. Det forrige Lectorium blev Rectorbolig,

Den af Hertug Hans opførte Bygning led meget ved den Ildebrand, der hjemsøgte Frue Kirke og en stor Del af Staden under de keiserlige Troppers Ödelæggelser i Aaret 1627. Murene bleve imidlertid staaende, og Christian den 4de skjænkede 1000 Rdlr. til Skolens Gjenoprettelse.

Endelig blev Skolen ombygget i Aarene 1733—34. Sædvanlig antager man, at der blev opført en hel ny Bygning; men naar man sammenligner den överste Etages Mure med den nederstes, seer man en betydelig Forskjel, og det forekommer mig sandsynligt, at nederste Etages Mure endnu ere de gamle fra 1567. Hertug Hanses Vaaben, der var indmuret over Dören, har saaledes med Rette havt denne Plads. Paa överste Etages östlige Side var derimod indmuret Amtmand og

Geheimeraad v. Vieregges Vaaben og derunder en Indskrift, ifølge hvilken „hæc aedes scholastica instaurata est anno 1733.“ Rimeligvis har altsaa Skolen dengang erholdt to Etager istedetfor een, og Bygningen var vistnok for den Tid meget anselig. Men i den rummedes ogsaa foruden Latinskolen den daværende Borgerskole, og ovenpaa boede Regnemesteren og senere Conrectoren, efterat han havde mistet et ham af Hertug Hans indrømmet eget Hus paa Kirkegaarden. Rectorboligen flyttedes 1799 til et Hus i Nørregaden, som dengang blev kjøbt dertil, men ved Skolens Omdannelse i 1850 igjen blev solgt.

Den 7de October 1850 traadte den nye Anstalt i Virksomhed i den gamle Bygning, og i Begyndelsen var Disciplenes Antal saa ringe, at man ei meget følte dens Ulemper. Men allerede i det andet Skoleaar viste de sig stærkt, og da der i September 1851 tilbød sig Leilighed til at erhverve en passende Grund til en ny Skolebygning paa en hidtil ubebygget Plads N. for Gaaskjærgaden, henledte Rector det Kongelige Ministeriums Opmærksomhed derpaa og paaviste den gamle Bygnings store Mangler. Der blev imidlertid Spørgsmaal, om ikke flere andre Byggepladser kunde være at foretrække, og efterat der herom var indhentet forskjellige Erklæringer, tilsidst (i Januar 1852) ogsaa af Rector, syntes Sagen i nogen Tid at være stillet i Berø.

I Juni 1852 fornyede Rector derfor sit Andragende, og denne Gang med saameget Held, at Ministeriet i Juli s. A. opfordrede Stadbygmester Winstrup fra Flensborg til at møde i Haderslev for i Forbindelse med Conservatoratet, Magistraten og Rector at bestemme en Byggeplads til en ny Skole, samt derefter at udarbejde en Plan og et Overslag, som skulde prøves af den samme Commission under Forsæde af Kammerherre og Amtmand v. Stochfleth. Den oprindelig foreslaaede Grund blev dernæst valgt, og efter flere Forhandlinger behagede det paa Ministeriets Forestilling Hs. Majestæt Kongen ved allerhöieste Resolution af 7de Januar 1853 allernaadigst at bifalde, at der for Haderslev lærde Skole opføres en ny Bygning, i det Væsentlige i Overensstemmelse

med de af Stadbygmester i Flensborg, Architect Winstrup forfattede Tegninger og Overslag, samt át de med Bygningens Opførelse og Indkjøbet af Grunden forbundne, til omtrent 34,700 Rbd. beregnede Omkostninger udredes paa den Maade, at Haderslev Commune tilsvare 4000 Rbd. foruden at afstaae den Kjöbesum, der maatte indkomme ved Salget af den gamle Skolebygning, og at det resterende Beløb afholdes af Statskassen.

I Sommeren 1853 blev derpaa den nye Bygnings Opførelse paabegyndt, og en Del af Murene var allerede opført, da Grundstenen blev nedlagt den 31te August. Paa denne Dag samledes Conservatoratets Medlemmer, Byens Magistrat og deputerede Borgere, samt mange af Skolens Velyndere med dens Lærere og Disciple paa den gamle Skole, hvorfra man i Procession og under Musik begav sig hen til den nye Bygning. Her afsang Disciplene først følgende Sang af Pastor Fibiger:

Her blev vort Hegn da ridset af,
 hen over denne Kjældergrav
 skal suse Aantens friske Vinde,
 og Tankens Kløgt sit Væv udspinde;
 thi signe vi den Plet, at ren
 i viet Muld maa staae vor Sten.

Henover denne Tærskels Trin
 skal Slægter skride ud og ind,
 en Kjæde Led i Led sig föie:
 o Du! forbi hvis Faderöie
 Ufödde gaae med Aandefjed,
 beskjärm du hvert af Kjædens Led!

Derefter holdt daværende Provst for Haderslev Provsti, Boesen, følgende Tale:

„Höistærede, hæderlige Forsamling! En sjælden Höitidelighed har samlet os paa dette Sted. Vi gik ud fra hiint gamle, affældige

Huus, der har staaet i over et Aarhundrede som et Kundskabens Tempel i Byens Midte. Vi forlode det med det fornyede Indtryk, at det har overlevet sig selv og ei længer er skikket for den Tjeneste, som dets Bestemmelse og Nutiden fordrer. Vi vandrede i festligt Tog herhid for at standse ved den Bygning, der allerede her har begyndt at hæve sig af Grunden, og som er bestemt til at aflöse hiint forældede Huus, hvorfra vi gik ud. — Men end mere. Vi ere tilstæde for at være Vidne til og tage Deel i en Handling, der allerede nu skal give denne Bygning sin første Indvielse fremfor de mange andre, som staae og reise sig trindt omkring den. Stedets høieste Övrighed vil höitidelig nedlægge en Grundsteen, og vi Alle ville ledsage denne Handling med det Önske, at den maa ligge urokket til de fjerneste Tider, og at det Huus maa staae fast, hvorunder den lægges. Og i denne Grundsteen skal föies en Mindetavle, der skal tale til en kommende Slægt, naar ogsaa dette Huus, som Alt, hvad der er gjort under Solen, er blevet gammelt og bröstoffældigt, skal tale om, hvad der er skeet i denne Time, skal nævne de tvende Hædersmænd, der ligesom fremstille Aanden og Formen i deres skjønne Forbindelse ved denne nye Skolebygning, skal minde om den Konges landsfaderlige Omsorg for Oplysning og Kundskab, hvis runde Haand den skylder sin Tilblivelse. — Dette er en Bygning, der gjøres af Menneskehænder og opbygges af Steen og af Træ, det er en Bygning der af kyndig og kunstfærdig Haand er foretegnet og vil i sin Fuldendelse staae som en Zür og Prydelse for Byen Haderslev. Men det er ei dette, som gör os den saa höitidelig og vigtig, saa vi derfor skulde skjænke den saa stor Opmærksomhed i denne Time. Nei, det er Bygningens Bestemmelse, der gör den betydningsfuld for os, det er dens forventningsfulde Formaal, der gennemtrænger vore Tanker og vækker Höitidsfølelser i vor Sjæl. Thi dens Bestemmelse og Formaal er at tjene til en Planteskole i Aandernes Rige for en Deel af Landets Ungdom, til en Skole for höiere Oplysning, til et Kundskabens Tempel for den yngre Slægt iblandt os. — Ja, der skulle vore Sønner og vore

Ynglinge, som ere Forældres og Landets Haab, udvikle og forsøge deres aandelige Kræfter og lægge en god Grundvold for deres Fremtids Bane til Held for Familierne og til Held for det dyrebare Fædreland; der skulle de öse af Kunsters og Videnskabers dybe og rige Væld og samle Skatte for deres Aand — Skatte for Aanden, mine unge Venner! om hvilke jeg vel ogsaa tør anvende hiint Herrens Ord: som Møl og Rust ei kunne fortære og Tyvehaand ei bortrane. Dog, hvis dette Ord skal ogsaa her bevare sin Sandhed, skal denne aandelige Stræben ei være forfængelig, da maae vi stedse til Aandens Stræben efter Kundskab knytte hiint formanende Ord: Samler Eder en Skat for Himlen, idet I söge Viisdom paa Jorden. — Jeg har allerede kaldt denne Bygning, som reiser sig her, Begyndelsen til et Kundskabens Tempel, men lad mig forklare mig nöiere: den skal ikke være et Minerva-Tempel, helliget den hedenske Viisdoms Gudinde; men den skal, saa sandt vi tør nedbede Guds Velsignelse over den, og derfor mener jeg dog, at vi ere komne hid, være et Herrens Huus, helliget den sande og levende Gud, hvor Kundskab og Gudsfrygt, Viisdom og Retfærdighed række hinanden Haanden, og sammenslyngede i Kjærlighedens Baand hæve sig imod Himmelen, tragtende efter de Ting, som ere oventil, der hvor Christus er, og sidder ved Guds höire Haand. — Thi sandeligen, Gudsfrygt er Viisdoms Begyndelse. Og hvo vil, med de svundne Tiders Erfaring for Öie, vel nægte Sandheden i den vise Apostels Ord: Kundskaben opblæser, naar den er lösrevet og skilt fra Tro og Kjærlighed — Kjærligheden i Gudsfrygt — kun denne opbygger. Med Gudsfrygt opfylder derfor Kundskabens Tempel først og alene sin höie Bestemmelse. Kun naar Gudsfrygtigheds Aand er dets indre Prydelse, faaer det først og alene sin rette og fulde Betydning baade for Familielivet, for det borgerlige Samfund og for Fædrelandet. Og da overgive vi frimodig med Tillid til Guds Varetægt og Velsignelse vore Sønner til Skolens Veiledning og Omsorg, og da see vi deres Fremvæxt i Oplysning og Kundskab med Glæde og Haab for

GRUNDSTENEN
TIL
HADERSLEV LÆRDE SKOLE
BLEV LAGT
DEN 31. AUGUST 1853

I

HANS MAJESTÆT
KONG FREDERIK D. SYVENDES
SIETTE REGIERINGSAAR.

SÖREN BLOCH THIRIGE
VAR

SKOLENS RECTOR.
LAURITZ ALBERT WINSTRUP
ARCHITECTEN.

GUD VELSIGNE
DETTE ARBEIDE!
LÆNGE LEVE KONGEN!

Derefter blev Grundstenen nedlagt over hine Mindetegn. Amtmanden udbragte dernæst et Leve for Kongen med følgende Ord:

„Idet vi nedbede Himlens Velsignelse over dette Værk, som her er grundlagt, ville vi ende denne Høitidelighed ved at udbringe et Længe Leve for den Konge, hvem Værket skylder sin Oprindelse, for ham, der ved vise og kraftige Foranstaltninger har forandret Haderslev lærde Skole fra en hensygnende Plante til en frodig Stamme, der, netop fordi den har sin Rod i Folkets Følelse for Nationalitet og Modersmaal, med Guds Bistand vil bringe Fædrelandet herlige Frugter. — Et Længe Leve for Hs. Majestæt Kong Frederik den Syvende!“

(Dette Leve besvaredes af Mængden med et 3 Gange gjentaget Hurra).

Höitideligheden sluttedes med følgende af Disciplene afsungne
Sang af Pastor Fibiger:

Saa risle Livets Kilde
ind under Mur og Pille,
den Brønd er Husets Hjørneste.
Om Hallens Gavl og Side
Oldtidens Vedbend glide,
vi styrkes af den rige Gren.

Der hør i vore Sale
en væbnet Sandheds Tale,
til Væрге for vort eget Tag;
og dybt i alle Kroge,
til Fryd for vore Poge,
der være venligt Hjertelag.

Da skræmmes vore Fjender,
da lokkes vore Venner,
vi eie selv en Tryllevaand;
og stander Kors paa Tinde,
vi skye ei Tidens Vinde,
dets Herre har dem i sin Haand.

I Begyndelsen af November var Bygningen under Tag, og i
Foraaret og Sommeren 1854 indrettedes dens Indre. Nu er den sin
Fuldendelse nær, og næstkommende 6te October vil Skolen forlade den
gamle skumle Bygning paa Kirkegaarden og drage ind i sin nye Bolig.

Høitideligheden sluttedes med følgende af Disciplene afsungne
Sang af Pastor Fibiger:

Saa risle Livets Kilde
ind under Mur og Pille,
den Brønd er Husets Hjørneste.
Om Hallens Gavl og Side
Oldtidens Vedbend glide,
vi styrkes af den rige Gren.

Der boe i vore Sale
en væbnet Sandheds Tale,
til Værge for vort eget Tag;
og dybt i alle Kroge,
til Fryd for vore Poge,
der være venligt Hjertelag.

Da skræmmes vore Fjender,
da flokkes vore Venner,
vi eie selv en Tryllevaand;
og stander Kors paa Tinde,
vi skye ei Tidens Vinde,
dets Herre har dem i sin Haand.

I Begyndelsen af November var Bygningen under Tag, og i
Foraaret og Sommeren 1854 indrettedes dens Indre. Nu er den sin
Fuldendelse nær, og næstkommende 6te October vil Skolen forlade den
gamle skumle Bygning paa Kirkegaarden og drage ind i sin nye Bolig.

Forklaring af de hosfølgende Tegninger.

Pl. I. Den nye Skolebygning. (Façade mod Syd).

Överste Etage:

- 1—10. Klasseværelser.
- 11. Musik- og Forsamlingsværelse.
- 12. Festsal.

Underste Etage:

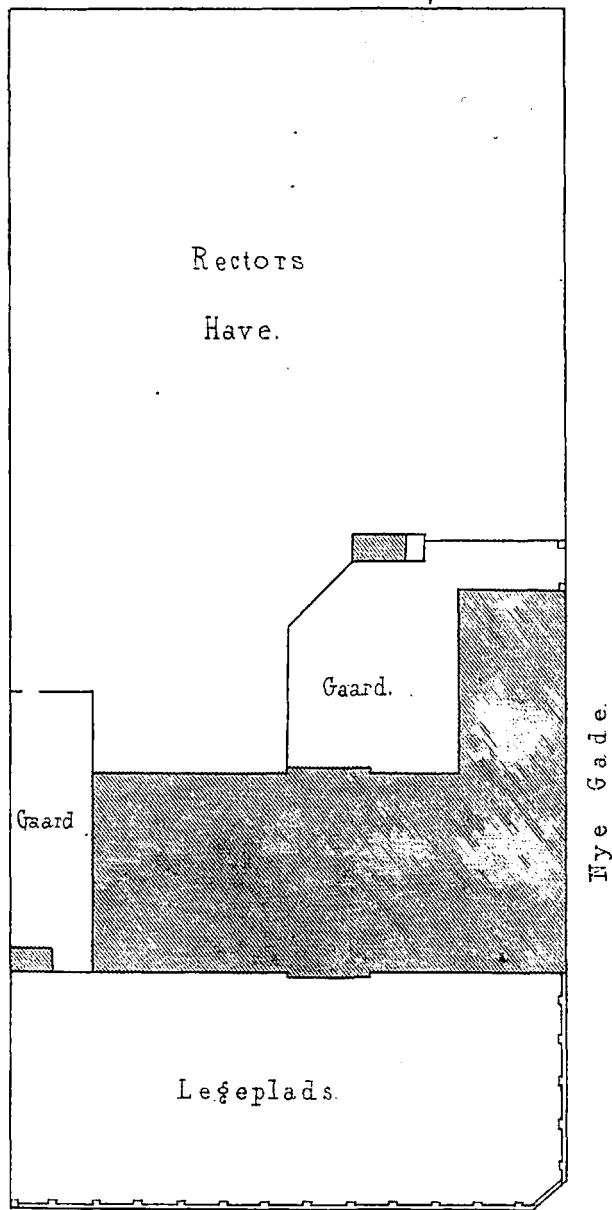
- 1—8. Rectorbolig.
 - a. Vestibule.
 - b. Trappe.
 - c. Bibliothek.
 - d. Physisk Samling.
 - e. Naturhistorisk Samling.
 - f. Gymnastiksal.

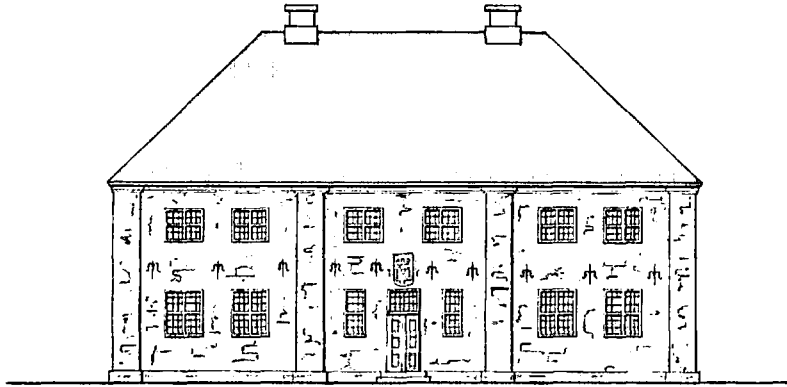
Pl. II. Skolens Grund.

Pl. III. Den gamle Skolebygning.

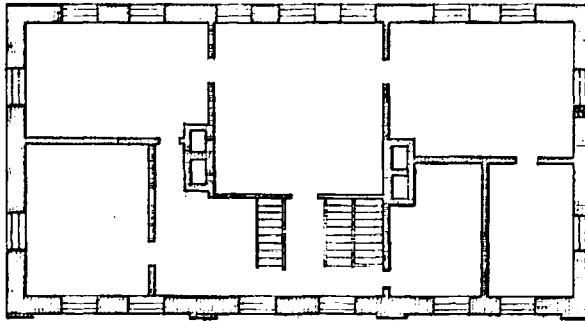
Fredagen den 6^{te} October Kl. 12 foretages den høitidelige Indvielse af den ifølge Hans Majestæt Kongens allernaadigste Befaling for Haderslev lærde Skole af Hr. Architect Winstrup opførte nye Bygning. Festtalen holdes af Hans Høiærværdighed, Hr. Biskop Boesen, R. af Dbg.

Til denne Høitidelighed, som holdes i den nye Bygnings Festsal, indbydes herved Skolens Velyndere.

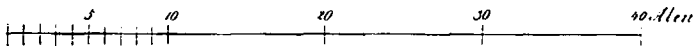
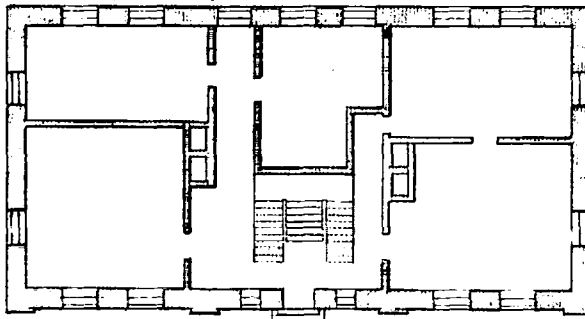


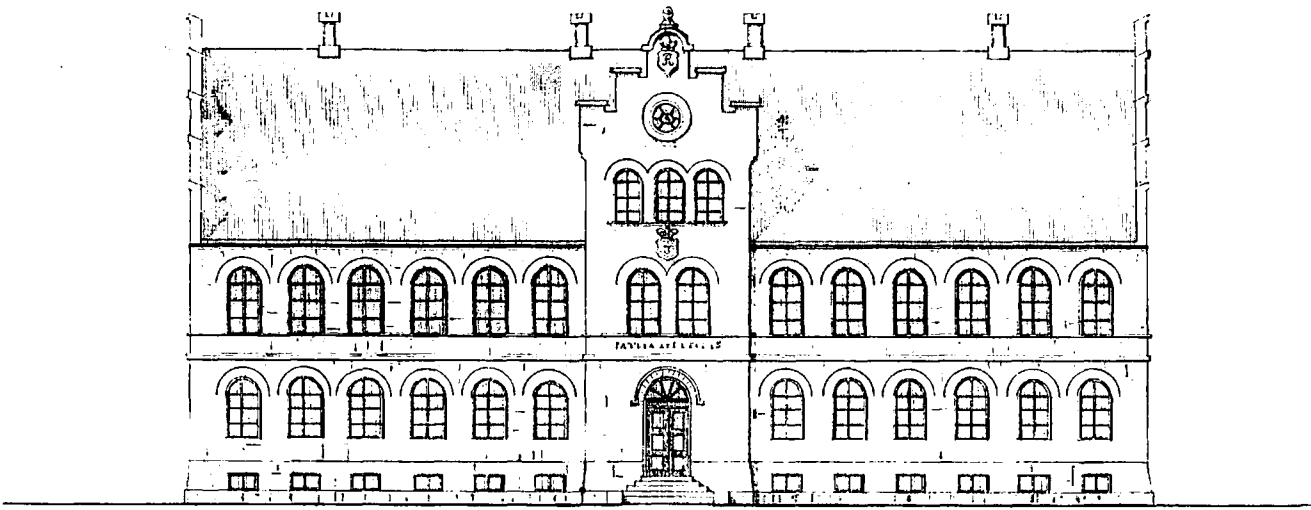


Øverste Etage.

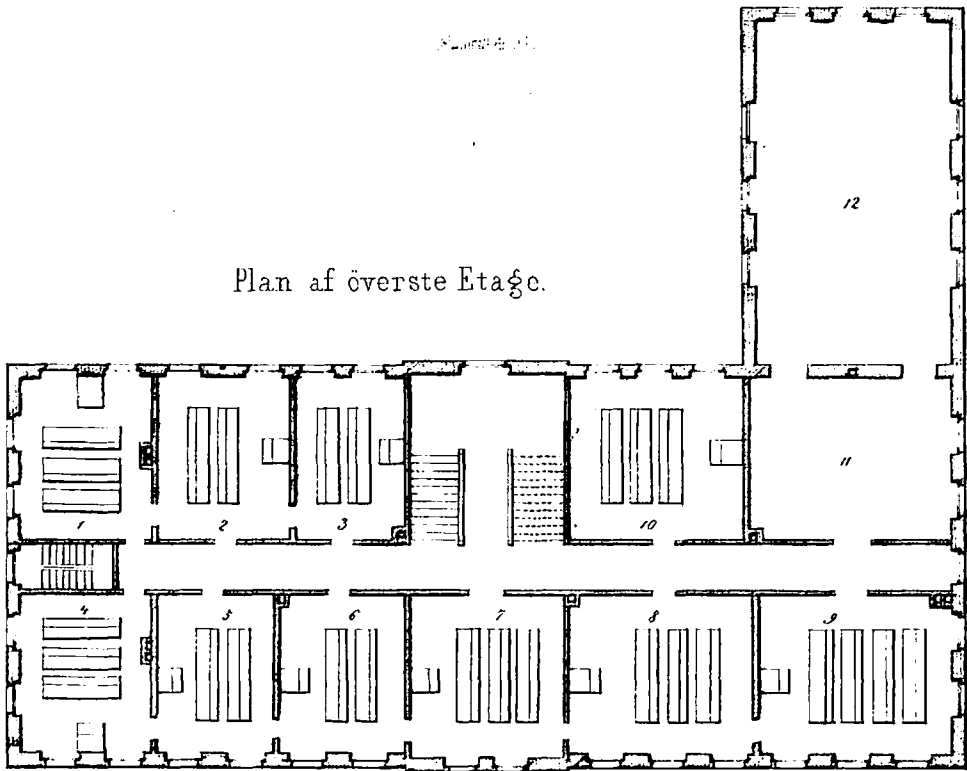


Underste Etage.

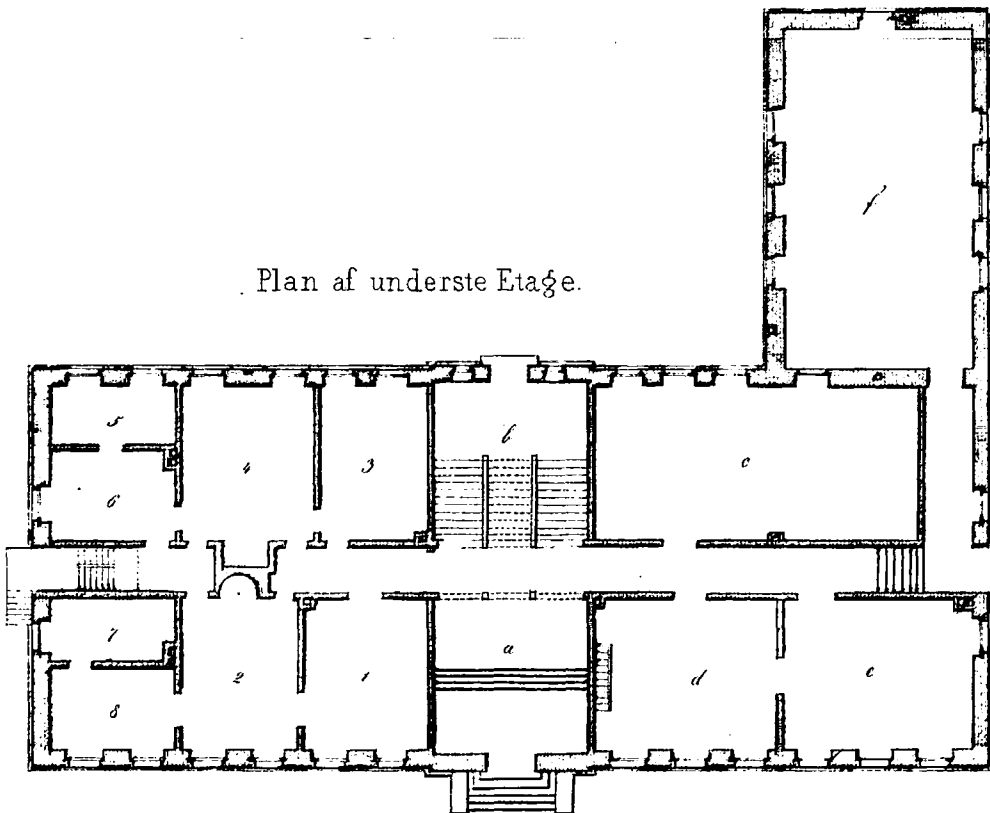




Plan af öfverste Etaße.



Plan af underste Etaße.



A decorative rectangular border with ornate floral and scrollwork designs in each corner, surrounding the central text.

MDCCCLIV.